

Stjepan Lice

Snaga osmijeha

*Poslanje
neobične jednostavnosti
i plemenitosti*

(Napisano prigodom 550. obljetnice izgradnje crkve
sv. Marije od milosti na Dančama)

Zagreb, 2005.

Sestre franjevske od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika prvi sam put susreo jedno proljetno nedjeljno prijepodne. Bilo je to prije duljeg niza godina. Ušle su u gradski autobus kojim sam se vozio. Iznenadila me je smeđa boja njihovih haljina. Boja zemlje kao boja života. Točnije: podržavanja života, što je iz franjevačke – ili još izvornije: evanđeoske – perspektive više. Mnogo više.

Uspele su se u autobus vedra lica, hitra nesuzdržana koraka i, dok su kod vozača kupovale karte, živahno su razgovarale. Obratile su se i vozaču i očito mu rekle i više riječi – i ljepše riječi – nego što je uobičajeno kod kupnje karata. Vozač, dotada natmuren i bezvoljan, odjednom se uspravio, lice mu je dobilo na izražajnosti. Upustio se sa sestrama u srdačan razgovor.

Tako su te dvije, tada meni nepoznate sestre, jedan običan dan, jednu običnu nedjelju, preobrazile u blagdan. Podarile su iskustvo blagdana i vozaču i putnicima u autobusu i meni osobno.

Bilo je dovoljno nešto živahnosti, nekoliko riječi, iskrena vedrina i, dakako, čitavo ljudsko srce, da bi taj usputni prostor postao Božji dom. Dom koji je sve otada nastanjen.

Kad je započela povijest sestara franjevki od Bezgrešnog začeća iz Dubrovnika? 1925. godine kad je zajednica sestara pripojena Franjevačkom redu kao samostalna ustanova pod nazivom Družba sestara Bezgrešnog začeća III. reda sv. Franje? Ili 1709. godine kad je zajednica dobila službeni naziv Dumnice trećoredice sv. Franje? Ili, možda, 1644. godine otkada potječe prvi pisani spomen o sestrama (*dumnama*) na Dančama?

Započinje li, možda, 1457. godine kad je Senat Dubrovačke republike na Dančama dao sagraditi crkvicu Gospe od milosti s grobištem za siromahe koji su u to doba umirali od kuge, a u Dubrovačkom arhivu susrećemo podatak da već tada na Dančama obitavaju „Mantellate Francescane» - franjevačke trećoredice?

Ili, moguće, još 1430. godine kad se prvi put spominje lazaret na Dančama u koji su, odlukom dubrovačkih vlasti, smješteni ljudi zaraženi kugom, a uz njih i oni za koje se sumnjalo da su njome zaraženi? Nisu li već tada brižne ženske duše, marne ženske ruke, sućutno i zauzeto skrbile o potrebnima?

Ne, povijest sestara franjevki od Bezgrešnog začeća iz Dubrovnika nije započela u vrijeme koje je zapisano u ljetopisima. Ona je započela ranije, mnogo ranije. Započela je Marijinim riječima: *Što god vam rekne, učinite!* Odnosno još prije, kad je Marija rekla: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!*

No, i Marijine su riječi bile tek odziv Božjem vapaju s početka njegove povijesti s čovjekom. Vapaju *da ljubav bude ljubljena.*

Da, i povijest sestara franjevki od Bezgrešnog začeća iz Dubrovnika htio bi biti odziv tome vapaju.

Sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika od svojih su početaka živjele franjevačku duhovnost, isprvo svjetovnu franjevačku duhovnost, potom samostansku franjevačku duhovnost. Od 1983. sestre žive po novom pravilu – Pravilu i životu braće i sestara trećeg samostanskog reda sv. Franje, koje je potvrdio papa Ivan Pavao Drugi, te po obnovljenim Konstitucijama.

Sveti Franjo Asiški je od dana kad je otkrio Evanđelje znao da je ono jedino pravilo po kojem valja živjeti svakome tko se naziva Kristovim. I da Evanđelje valja nastojati živjeti doslovno. Bez tumačenja. Jer ne protumači li se Evanđelje životom, uzalud će ga se pokušavati tumačiti riječima.

Povijest je njegovo uvjerenje i potvrdila i osporila. Jer gorljivost i mlakost na različite načine svojataju Evanđelje. Pokazalo se potrebnim Evanđelje prereći jednostavnim uputama za život u zajedništvu i za zajedništvo u poslanju. Naći Evanđelju korito kojim će moći poteći. I teći u susret.

Povijest svakog zajedništva, svakog bratstva i sestrinstva, pa onda i sestara franjevki, odvija se u stalnoj napetosti između Slova i Duha. Sav život nas propituje kako biti ukorijenjen u Slovo, a zanesen Duhom.

Kako li mučnu zadaću Bog zadade sinovima ljudskim, kćerima svojim! Biti glina i biti duh istodobno! I pritom produhoviti glinu! Onu istu glinu od koje je Bog sazdao čovjeka. Onu istu glinu u koju se Bog, u punini vremena, udomio svojim srcem od mesa. Da naša srca ne bi bila suhe, napukle, odijeljene glinene posude. Da bismo i mi živjeli, jedni uz druge prionuli srcem od mesa. S ljubavlju.

Na Dančama je 1457. sagrađena crkvice Gospe od milosti s grobištem. Crkvice je sagrađena za duhovnu okrepu okuženima koji su ondje bili smješteni, grobište za dostojanstveni pokoj tijela iscrpljenih bolešću i tugom zbog odijeljenosti od svojih, od voljenih.

No, nije potrajalo dugo i na grobištu uz crkvicu Gospe od milosti počeli su uz okužene i siromašne pokapati i druge građane. Crkvice je već u šesnaestom stoljeću postala prvo zavjetno svetište izvan gradskih zidina. Tako su se oko crkvice okupljali i živi i mrtvi povezani istom Božjom, istom očinskom i majčinskom ljubavlju.

Brojne zavjetne pločice u crkvici svjedoče o čudesnim ozdravljenjima i milostima koje su vjernici tijekom godina primali na zagovor Gospe od milosti.

Čudo bi bilo da se čuda nisu događala, da se čuda ne događaju. Uistinu, svaka je crkva mjesta čuda. U svakom susretu čovjeka s Bogom, u svakom susretu čovjeka s čovjekom, otvaraju se prostori za neslućena čuda. Svakom spremnom srcu, svakoj spremnoj ruci dano je da ubire čuda poput dozrelih plodova sa bremenitih grana života, sa bremenitih grana srodnosti.

U ljetopisima je za Margaritu Milin, obnoviteljicu Družbe sestara Bezgrešnog začeca III. reda sv. Franje, zapisano da je bila žena neobične jednostavnosti i plemenitosti. *Žena neobične jednostavnosti i plemenitosti*: u tih nekoliko riječi sadržan je program za sav život, životni program za sve sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika. Dakako, i ne samo za njih.

Za Margaritu Milin zapisano je, nadalje, da je bila žena molitve, strogo pokorničkog života i čvrstog karaktera, te da je, u poslanju koje joj je bilo povjereno, samo takva žena mogla izdržati. I ne samo izdržati nego i uzrasti. Zbog njezina primjerena redovničkog života uživala je osobit ugled i poštovanje kod svih – i najmanjih i najuglednijih ljudi koje je susretala.

Njezina osobnost i život razgovijetan su primjer i smjerokaz kako živjeti Evandjelje u suvremenu svijetu: živjeti jednostavno i plemenito u svemu i unatoč svemu. Bez ikakva odmjeravanja. Do kraja.

Evandjelje – te koliko jednostavne, toliko i zahtjevne stranice Ljubavi i Duha, jedini su pouzdani oslonac, jedino pouzdano sidro, jedino pouzdano jedro, po bespućima, na beskrajnim pučinama, posred vjetrova svijeta.

Sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika znaju – i opet uvijek iznova otkrivaju – da živjeti evanđeoske savjete znači svakodnevno od Isusa učiti da je drugi središte našeg života, jer Bogu u našoj i njegovoj braći i sestrama pripada sva naša ljubav; da je naše bogatstvo samo ono što smo drugima u ljubavi darovali; i da je dragovoljno prihvaćanje Božjeg nauma ljubavi punina čovjekove slobode.

Kroz to se otkriva i događa Božja i ljudska obitelj. Kroz to se u punini žive evanđeoski savjeti čistoće, siromaštva i poslušnosti. A svi evanđeoski savjeti uviru u poslušnost. Život diše po odzivu poticajima, nadahnućima Duha Svetoga.

Evandjelje vazda upućuje, Duh vazda vodi drugome u susret. Evandjelje se potvrđuje u susretu, zajedništvu, u njegovoj životnosti. Izvan čežnje za susretom, izvan susreta, Evandjelja nema. Jer Evandjelje je vatra, oganj Duha Svetoga. Oganj koji sjedinjuje. I obnavlja.

Bože naš, kako to sve uliti u krhku glinenu posudu ljudskoga bića, ljudskih odnosa?!

Bože naš, podaj nam puninu raskriljenosti, podaj nam puninu zanesenosti, da se tvoje Evandjelje, tvoj Duh prelijeva preko rubova svih naših životnih posuda!

Od prvih svojih dana Sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika posvećivale su se ljudima s rubova ljudskoga društva, ljudima isključenima iz ljudskoga društva. Njihova su srca i ruke otpočetka bile ondje gdje je život bio najosjetljiviji, najranjeniji. Ondje gdje je Bog bio najosamljeniji.

Isprvo su se posvećivale okuženima, potom bolesnicima, starcima, nemoćnima i umirućima. K tome se vremenom nadodala briga o napuštenoj djeci. Danas se osobito posvećuju djeci i mladima da bi ih očuvale, da bi ih osnažile i ohrabrile za Boga. Da bi ovaj svijet očuvale Božjim.

Na crkvici Gospe od milosti tri su zvona, tri jednostavna i skromna zvona nezaštićena zvonikom, izložena svakom vremenu i nevremenu, upravo kao i oni kojima se svojim nenametljivim i vjernim zvonom obraćaju.

Tko zna otkada, no od sedamnaestog stoljeća zasigurno, uobičajilo se da mornari sa svojih brodova, dok plove kraj crkvice, pozdravljaju Gospu od milosti. Isto tako, tko zna otkada, sestre na Dančama im – u Gospino ime – odzdravljaju zvonjavom zvona. Mornari se i danas, pri prolasku kraj crkvice, oglašuju zvukom brodske sirene. Sestre im se postojano i srdačno odzivaju blagim, za jačega nevremena i jedva čujnim zvonom.

Može se činiti posve uzgrednim, no riječ je o evanđeoskom govoru. O evanđeoskom razgovoru. Mornari, ljudi koji su podigli sva svoja sidra i otputili se za kruhom, zaplovili morem izloženi nebrojenim nesigurnostima, u tankočutnom zvonu s crkvice Gospe od milosti nalaze ono temeljno sidro kojim sidre svoj život u Bogu, u ljubljenima. I dok neznana neka sestra na Dančama poteže konop kojim će zanjihati zvono, to nije tek prostodušan, zaigran čin bezazlene duše. U tom dozivanju i odzivanju mnogo je i ljudske i Božje mudrosti i blizine. Ta i Presveto Trojstvo posred vječnosti neprestano zvonu zvonom Ljubavi, zvonom koji budi, čuva i obnavlja život. Život i njegovu dobrotu.

Zvona na Dančama njihov su skroman, znakovit, ali vjerodostojan odraz.

Sveti Franjo Asiški je, uoči svog preminuća, zatražio da mu braća čitaju evanđeoski ulomak o pranju nogu. U tom je trenutku smatrao primjerenim čitavo Evanđelje sažeti u taj savršeno jednostavan, savršeno božanski čin. Potresen smjernošću Isusove ljubavi, pozvao je braću da počnu Evanđelje živjeti ispočetka, govoreći im kako do sada gotovo ništa nisu učinili.

Smjerno se sagnuti pred drugim, oprati mu noge, učiniti to kao nešto prirodno, ne svraćajući pritom pozornost na sebe... Evanđelje se nekome može učiniti odveć priprostim. Zar je zbog toga Bog došao na svijet? Zar je moguće da se u tome ispunja odziv njegovu pozivu?

Primaknuti se drugome u njegovoj nevolji, u njegovoj patnji, suočiti se s njom – da, to znači razumjeti svoje evanđeosko poslanje. Biti prignut pred drugim, prati s njegovih izmorenih, nesigurnih nogu sva oklijevanja i lutanja, nepostojanost i nemoć. Sprati s ljudskog hoda tjeskobu i grč, ravnodušnost i nemar. Sprati ih vedrinom, povjerenjem da je novi hod moguć. Makar, da je svaki čovjek barem toliko dostojan ljudske koliko i Božje blizine.

U tome sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika otkrivaju ozbiljenje Evanđelja koje ih dovodi pred lice čovjekovo, pred lice Božje. Suočene s čovjekom, suočene s djetetom, brižnim srcem, brižnom rukom, one stječu svoje lice. Lice Božje.

Osmijeh je temeljno poslanje sestara franjevki od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika. Osmijeh lišen svake površnosti. Osmijeh koji je dijete bezazlene mudrosti. Dijete potpunog prihvaćanja. Potpunog predanja.

Sestre franjevke dobro znaju da toliko toga o njima ne ovisi. Da toliko toga ne mogu. Ali ne uznemiruju se zbog toga. One znaju da Bog koji ih je pozvao, Bog koji ih je poslao, ide uz njih. Da ih on nadahnjuje. Da on dopunja sve što čine. Da on usavršuje sva njihova nastojanja. Da je on malenima objavio – i povjerio – otajstva svoga kraljevstva. To je dovoljno, posve dovoljno, da se ljudsko, da se sestrinsko srce ne bi odveć uznemirivalo. Da se ne bi uznosilo. Da svoju zauzetost ne bi odijelilo od Božje zauzetosti. Svoj osmijeh od Božjeg osmijeha.

Osmijeh, Božji osmijeh, temeljno je poslanje sestara. One osmijehom navještaju Evanđelje. Osmjehom koji nadsvođuje – i prožima – sva ljudska iskustva. I suzu i muk. I zanos. I upućuje k Bogu. K Bogu neizrecivo prisnome.

Kroz stoljeća crkvice Gospe od milosti srasla je s Dančama. I po njoj čovjekova povijest i povijest prirode – i ne samo toga kraja – sve više biva jedna povijest. Jer ljudska povijest urasta u prostor koji nastanjuje. Prožima ga. Sjedinjuje se s njim. Neprestano u odnosu s hridima i stablima, s morem i vjetrovima, crkvice se s njima ne sukobljava nego kroz vjekove – s njima zajedno – svjedoči o dragocjenosti tišine i postojanosti. Svjedoči blago i zanosno.

U crkvici, i uz nju, čovjeku se razotkriva značenje evanđeoskih poticaja svetoga Franje Asiškoga koji je sav svijet, sav Božji svijet, poticao da nastoji oko sklada. Jer ondje gdje je sklad, i čovjek i Bog su kod kuće. Božja je obitelj na okupu.

Sestre franjevke od Bezgrešnog začeca iz Dubrovnika, čuvarice crkvice Gospe od milosti, baštinice tolike požrtvornosti, tolikih plemenitih nadahnuća, žive ovdje svoj život kao blagoslov. Kao blagoslov koji se prelijeva.

Blažene one koje nastoje oko sklada! One udomljuju nebo među ljudima!

Kroz mnoga su stoljeća vjernici molili: *Od kuge, glada i rata, oslobodi nas, Gospodine!*

Molili su to i okuženi uz crkvicu Gospe od milosti na Dančama.

Molile su to s njima i sestre na Dančama, sestre franjevke.

Molile su i mole.

I premda čovjek uspijeva nadvladati tolike bolesti, i premda uspijeva nasititi tolike koji gladuju, i premda nalazi načina da zaustavi, da spriječi tolike ratove, kuge, gladi i ratovi na mnoge se načine umnožavaju.

I zato ne prestaje molitva:

Od kuga, gladi i ratova, oslobodi nas, Gospodine!

Oslobodi nas od njih jer se svednevice množe kuge, gladi i ratovi, vidljivi i nevidljivi.

Množe se ti zatorni plodovi naših oholosti i ravnodušnosti, naših samodostatnosti i isključivosti.

Množe se, i čovjeku biva teško disati.

Biva mu teško disati tijelom, još više dušom.

Za život, za život u obiteljskom ozračju, oslobodi nas, Gospodine!

Oslobodi nas od svih naših sputanosti, da neumorno molimo, da neumorno volimo, jer nema drugog lijeka za ljudsko srce, za ljudske ruke.

Nema. Jednostavno nema.

Oslobodi nas za iskustvo duhovnog sestrinstva i bratstva, za iskustvo duhovnog djetinjstva, Gospodine!

Oslobodi u nama snagu osmijeha!

Oslobodi nas za poslanje koje si nam povjerio, za poslanje neobične jednostavnosti i plemenitosti!

(U ovom su tekstu korišteni tekstovi s. Ancile Bubalo, s. Katice Dabo i s. Kornelije Zorić te dokumenti o Dančama iz dubrovačkog arhiva koje je prikupio Mato Kapović.)